

ORGANULU

LUMINAREI.

Gazeta Beserecésca, Politica, e literaria.

Cu pre Gratiosa invoientia.

Sambata

Nr. XXV.

21 Juniu. 1847

TRANSILVANIA.

CLUSIU, 12: 24 jun. In Sied. dietale LXIII obiectulu dilei fú articulu de lege pentru alegerea deregatorilor precum intaritu de M. Sa se tramise in giosu. Resultatulu scurtei suatuirii pre in Exc. sa asia se enuncia: „Cum ca mare majoritate a SS. si OO. acceptéza articulu de lege pentru alegeri tramisu de M. Sa intru totu intinsulu lui; cum ca in trei puncturi mai esentiale se abate arestu art. dela doririle esprese in proiectulu de lege decatra diet'a trecuta in susu tramisu, unulu e modrulu alegerei vistiariilor (perceptori), altulu, ca neci in art. neci in ces. r. Rescriptu nu se aduce inainte intre catu terminu se voru retransmite deregatoriele spre intarire asternute; in catu pentru celu de antaiu, intru o Representatiune pentru acestu obiectu se voru dechiará SS. si OO. cum ca-si retienu dreptulu de a tognú o lege separata pentru modrulu alegerei acelor'a, ér' in catu pentru celalaltu, SS. si OO. intru aceeași Representatiune voru dechiará, ca se ineredu intru ascurarea M. Sale dein ces. r. Rescriptu catra diet'a trecuta intru acestu obiectu, cum ca r. Rescripte despre acele intariri totudeaun'a se voru retransmite la tempulu seu. “Dupa care Exc. sa demandá unui maiestru judecatorescu, ca minutulu Representatiune-i intru acestu obiectu impreuna cu articlii de lege urbariale se-o aduca la cea mai antáia siedentia dietale.

Clusiu, 14: 25 jun. In Sied. LXIV, s'lege-
ra 1) cele de antaiu siesa proiecte de lege urbariale, in textu latinescu, 2) Representatiunea in obiectulu alegerei deregatorilor: care tote se strapusera la dictatura. Ér' pentru Sied. urmatoria Exc. sa inscientiá pre acei siesa articli susu semnati.

PRINCIPATELE ROMANESCI.

Gazetele dein Principate inscientia venirea lacusteloru in judeciulu dela Foxani si pre Jalomitia, si prepadirea loru. Pre la Galati si in tier'a rom. pre a locurca secet'a lasa pucina sperare de secerisii binecuventatu: ploile mai tardie ne potandu se ajute altoru semenaturi de catu cucuruzulu (in Moldova papusioiu, in Tier'a rom. porumbu).

D. Nion, Consulu generariu francescu in Bucuresci, déde trei mii franci pentru beserec'a catolica de aci, in numele guberniulu francescu.

ANGLIA.

John O'connell, carele de intru antaiu nu voiea a acceptá manuducerea Insocirei repealulu, se pare in urma a se plecá. Celu pucinu elu edá o scrisoria lunga spre continuarea aceiasi misicari, in care imitéza pre catu pote stilulu tatáne-sen. In Anglia inse nime nu mai pune neci celu mai micu momentu istr'acea misicare. Starea morale a Irlandiei e forte critica: crime agrarie si ucideri sunt de tote dilele in Comitatele Limerick, Clare, Tipperary si King. Prospecturile de secerisii sunt forte apromitiatorie.

GRECIA-TURCIA.

CONSTANTINOPOLE, 2 jun. st. n. Diferenti'a grecésca-turcesca, dupa cum se vorbesce in publicu, si dupa un articlu dein Jurnalulu francescu de aci, eca si impacata. Atat'a se crede ca siguru, cumca midiuocirea de amendóne partile ceruta, strins'a impartialitate si intieptulu astemperu al consilieloru tramise dela Viena catra Atena si Porta, ne pregetat'a nevoientia a reprezentantelu acelu Cabinetu sial lui credetu personal inaintea Summitiloru acestei tieri voru se aduca deslegarea acestei multu sbatute diferentie catu mai curundu si mai cu incredentiare. —Alta corespondentia totu de acolo si de atunci scria, cum ca in vinerea trecuta (16: 28 maiu) sosira acolo propusele de impacare in diferenti'a turco-grecésca dela Cabinetulu austriacu; si cum ca divanulu tienú in urm'a acelor'a mai multe conferentie, dupa carele Reis-efendi, adeveratu numai cu gura e afar'a de to'a indoel'a se dechiará, cumca lucrulu se afla pre cea mai buna cale catra complanare.

Dupa scirile private dein Atena dein 6 jun. Gazet'a univ. de Augsburg anuncia, ca ministru-
lu primariu grecescu in urm'a propuseloru de catra Cabinetulu austriacu, puse pasiulu antaiu spre impacare; ci dein caus'a interesulu publicu, nu dechiará mai de aproape, in ce a stetutu acelu pasiu.

Monitoriulu grecescu scrie: „Noi ne lasamu de ade scrie impresiunea, ce facú in Grecia oferirea renumitulu phileleu D. Eynard; suntu unele sentiri, ce neci un cuventu nu le pote esprime. Noi nu scimu, ore guberniulu avé-va trebuentia de oblatulu Dlui Eynard. Noi nu vremu a fi nedrepti catra o mare natiune, care atate dre-

pte pretensiuni pote avé la multiemit'a Greciei, de vomu crede că ea fú intrecuta de un singuru particulariu in binevoientia si marinitate. Inse fia ori care va fi esitul negociatiunilor intre Grecia si potentiele aparatoric ale ei, D. Eynard, ori sté Anglia pe cererile sale ori arate Greciei increderea meritata, totu va avé intrega laud'a unei fapte, a caria memoria de pururea va implé anim'a tuturoru Greciloru." (Dupa W. Zeit.)

I T A L I A.

ROMA, 12 jun. st. n. S. Sa Papa PIU IX, tienú eri demanetia un Consistoriu secretu in palatiulu Quirinale, in care dupa o scurta cuventare publicá de Cardinale diaconu pre D. Jos. Bofondi decanulu rotei romane, n. in Forli 24 Oct. 1795, creatu si reserbatu in pieptu in consistoriulu secretu dein 21 dec. 1846. Dupa aceea creá si publicá de Cardinali Preuti pre doi A. Episcopi dein Francia DD. P. Giraud de la Cambrai, si Jac. Dupont dela Bourges, ér' de Cardinale diaconu pre D. Jac. Antonelli, tesaurariulu Camarei Rom. Apost., si in urma denumi trei episcopi pentru trei besereci dein Statulu pontificiu. (D. de R.)

Roma, 3 jun. st. n. Se scrie, cumca S. Sa, in midiuloculu a mari si folositoric reforme, cu carele vrea a dotá tiér'a sa, intendiendusi grigea spre tote clasele, numi o comisiune compusa dein notabilitati inalte beserecesci si laice spreimbunatetirea sortei supusiloru israilteni. Care proba de sentimente bine voitoric a S. lui Parente cu atatu cu mai mare bucuria fú acuprinsa in Roma, cu catu tribunalulu de comerciu compusu dein trei persone laice cu pucine dile mai inainte publicase un decretu, ce se pare a fi datu dein evulu mediu.

P E N I N S U L A P I R E N E A.

Jurnalele anglesci, cu datu Lisboa 4, si Oporto 8 jun. st. n. aducu noutati importante: cumca luntrile si trupele juntei revolutionarie fura prinse de poterile navale anglesci, si că in urma junta se plecá a cuprinde conditiunile propuse prein tramisulu anglescu, colonelu Wylde, ci lapedate de intru antaiu. Dupa aceste este de crediutu, că de ci inainte tota intrevenirea celoru patru poteri unite e de prisosu, si că batai'a civile dein Portugalia se pote socoti ca de totu terminata. Totu concursulu aceloru poteri de ci inainte se va intrebuentia spre a efectua catu mai curundu o impacare intre Regina si supusii ei.

LONDON, 3: 15 jun. Desbaterile asupr'a intrevenirei Angliei in trebile Portugaliei provocate prein intrebarile D. lui Hume, se finira intr'a-mendoue Camarile intru un modru neasteptatu. In Camar'a comuniloru, dupa ce toti cei mai de frunte omeni politici a Angliei si anumitu R. Peel si Lord Wellington, aratara multiemirea cu politic'a guberniului intru acésta cauza seriosa, tota lumea se departá si asia nu remasera 40 de membri, fara de care numeru neci ovotizare nuse pote incepe, prein care tota desbaterea cadiiu de sinesi, fara deslegare si fara votu. Er' in Camar'a Lordiloru, ministeriulu avú o maioritate de 19 voturi.

Alte sciri mai noue dein Lisboa 9, Oporto 11 jun. nu sunt asia multiemitoric. Regina' se a-reta mai neplecata ca de alta data la impacare,

si se pare a calculá pre ajutoriulu confederatiloru spre a nemici o rescola, in care mai tota tiér'a portugala e implecata. Trecerear in partea juntei in tote dilele cresce dein tote partile. Sa de Badeira nu vrea a se supune fara numai suptu conditiuni mai favorose. Cetatea Oporto, residentia juntei revolutionarie, e tranquila, si trupele anglesci nu intempina neci un insultu de catra Portugali.—Se graesce totusi, că regin'a ar fi datu o amnistia generale.

M I S C E L E.

—M. Sa Ces. Regia demandá ase oprí vendiarea bumbacului tunatoriu in tote provinciele austriace.

—Prein un decretu de la ces. r. Camara de Curte se publicá, cum ca terminulu definitivu pentru schimbarea a 3 sorti de bancnote mai vechi, precum 1) a celoru de 5, 10, 25, 50, 100, 500 si 1000 fl. cu datu dein 1 jul. 1816, 2) aceloru de asemenea valoare, cu datu dein 23 jun. 1825 (numite cu doua colore), si 3) aceloru de 5f. cu datu dein 9 dec. 1833, si de 10 fl. dein 8 dec. 1834, s'au pusu pre 31 aug. 1848, dupa care terminu mai multu nicairi nu se voru mai schimbá.

—Prein scrisoria Inaltimci sale imper. Archiducelui Ioanne, curatorului ces. r. Academii a scientiloru in Viena, cu datulu dein Triest, Academicii se convocara pre 15:27 ale acestia, 10 ore demaneti'a in edificiulu ces. regiului Institutu politechnicu, unde Academi'a intru venitoriu va avé siententiele sale, spre alegerea Presidentelui, si V. presidentelui, secretariului generariu si celui alaltu, suptu presidiulu celui mai betranu. Presidentii si secretarii se voru alege si dein un'a si dein cealalta clase. Alege se potu numai cei cu locuentia in Viena, seau carii inainte de alegere voru dechiará că voru se se asiedie in Viena, de ar fi se cada alegerea pre ei. Dupa alegere lucrarea se va incunoscentia Cuaratoriului, de unde se va supune Maiestatei Sale spre intarire; si numai dupa ce acést'a va urmá, se va pasi la alegerea celoru 9 membri actuali ce lipsescu si la aceloru corespundietori si onorarii.

—Arendarea Gazetei Vieneze privilegiate (Wiener Zeitung) avendu de nou ase face pe anii urmatori, mai multe si mai mari oferte se facura dein partea concurentiloru. Sum'a de 22,000 fl. c. m. ce arendatorii de acum'a platira pe anulu trecut, pote se se suie la 30,000 fl. pre anu, ci arendatorii de acum carii o tienu dela intemeierea acestei Gazete, nendoitu o voru tiené si de aci inainte. Aste sume inca sunt mici pe lenga ce platescu Gazetele anglesci si francesci pe tota dioua numai pentru timbru (Stámpel).

—Albin'a rom. inscientieza punerea suptu tipariu a continuarei Chronicelor Moldovei, publicate de M. Cogalnicean, dein care partea dein urma a Tom. III se va impartii inca in cursulu lunei cur. Juniu, ér Tom. I, in cursulu acestei veri. Abonamentulu se face la libraria D. Caliman et Comp. si la Institutulu Albinei. Conditiunile de abonare remanu totu acele de mai inainte.

—D. Sim. Marcovici publicá de nou Regulamentulu organicu al Valachiei cu cele mai tardiu urmate legiuri. Opulu e de 81 cole, si se imparte in trei parti: 1) Regul. organicu cu legiurile dein 1831—3. 2) adunarea mai tardie dela 1834 pana 1847, si 3) un indice pre largu. Pretiulu unui esemplariu legatu e de 1½ galb. seau

21 dódieceri. De vendiare se afla pan'acum numai la *Всѣхпоторѣл романиск.*

B L A S I U L U.

II.

Dupa moartea lui P. Örvendi, la a. 1617, Principele Gabriel Bethlen donă Blasiulu împreuna cu dominiulu, lui Simon Pécsi de Sz. Erzsébet, carele si incepù a edificá castelulu dein curtea Blasiului, contradicundu si protestandu in contr'a acestei donatiuni si edificari Catharina Debreczeni veduv'a remasa alui P. Örvendi prein Mich. Thorockkai de Thorda la auii 1617, si 1618.

Acel'asi Principe dede Blasiului, posesiunei lui S. Pécsi, si incoliloru lui privilegiu de libertati, cu datulu Tirnavia 9 Mart. 1621.

Ci Pécsi nu putù se folosésca acestu dominiu in pace. Ca ci Petru Bethlen fiulu principelui Stefanu, carele asemenea si formá dreptu la acestu dominiu, constrinse pre S. Pécsi la atát'a, catu la a. 1631 fécera legatura intre sine, ca Pécsi se tiena dominiulu pan' va fi in viatia, ci de sear templá se mora inainte de P. Bethlen, dominiulu se treca la acest'a fara de dreptu de succesiune pentru credii lui S. Pécsi. Ci Pécsi nuse semti obligatu ase tiené de acea legatura, si la a. 1635 facù testamentu, prein care tote bunurile sale, si Blasiulu, le lega feteloru sale, pentru care si cárti statutorie castigá de la Principe.

La a. 1638 S. Pécsi cadiù suptu nota, si spre rescumperarea capului testá fiscului tote bunurile sale, care si de almintrilea le pierdea in puterea articiloru dein 4 Oct. 1618 si 1635, si dupa judecat'a Dietei dein Dees 12 Jun. 1638 pentru judaismu. Feteloru lui Pécsi, carele si ele erau convicte de aceasi crime, lise ertá pentru nepotenti'a sexului.

Simon Pécsi, dupa vechi'a ortografia ungur. Péchi (l. Peci), erá nascutu in Ungaria, pote la Pécs (lat. Quinqueecclesiac), dein parenti obscuri, ci prein ajutoriulu invetiaturiloru, mai alesu prein cunoscenti'a a mai multoru limbe atatu orientale: ebreesci, rabinice, turcesci, grecesci, catu si apusene: latine, germane si altele, se inaltá la atát'a, catu se fece secretariu principelui Stefanu Bocskai (14 Sept. 1605—29 Dec. 1606), ér' suptu principele Gabriel Bethlen (27 Oct. 1613—15 nov. 1629), Cancelariu Transilvaniei.

Acestu judaizatoriu seau sambatariu famosu, tradusése dein Talmudu o carticé suptu numele: „Invetiaturi de in SS. Parenti“ (ebreescé; Pirke Aboth seau Óves, cum pronuncia judei poloni), care inse nu se tiparí. Cartea acést'a e singura dein totu Talmudulu, al cária argumentu e moral-sententiosu, intorsa in mai multe limbi a Europei, avendu de nume, „Sententiele Parentiloru“ (dela Simeon celu dreptu pana la Gamaliel) in siesa capete, candu cele lalte tote tractéza de cerimonii religiose-juridice a judeiloru.

Acusatu cu mai multe crime nu usiore, Pécsi fù pusu de principele G. Bethlen la inchisoria; ér' sucesoriulu acestuia, Georgiu I. Rakoczi, convinguendulu de erorii lui, confiscá tote bunurile lui ce avea forte multe si alese, singuru satulu Sz. Erzsébet dein scaunulu secuescu al Odorheiului lasânduise pentru traiu, unde in midiuloculu a 75 de familii de ai sei supusi, ne fi-

endui ertatu a esi de acolo, petrecù pan' la be-tranetic, candu se facù calvinistu, si se apucá a traduce bibli'a vechiului asiedimentu dupre limb'a ebreésca pre cea ungurésca, ci care se pare cá nu s'a tiparitu.

In castelulu de in Blasiu inca pan' in dílele nostre se aratá in podu o camarutia, unde se dicea cumca Pécsi cu fetele lui facea sacrificiuri de boi si altele dupa ritulu legei mosaice.

Asia Pécsi nu avù sucesori dein famili'a sa in dominiulu Blasiului, ci macar' cá testá fiscului, dupa moartea lui trecù la Petru Haller in puterea legaturei facute intre ci mainainte de judecat'a lui Pécsi.

La a. 1648, Petru Bethlen mori in Ungaria la Ban, si fisculu publicá dominiulu Blasiului, ci intieleguendu cumca P. Bethlen l'ar fi testatu veduvei lasate, se togmí cu legatari'a si ocupá Blasiulu pre calea legei.

La a. 1660, 9 nov. dein Siegisior'a principele Acatiu Baresai doná dominiulu Blasiului cu castelu cu totu, gratis ci salvo jure alieno, lui Gabriel Haller, feciorulu lui Stefanu, nepotulu lui Gabriel Haller si al Elenei Bocskai; ci perindu acest'a fara prunci in 15 nov. 1663 la Érsek-ujvár in Ungaria, unde erá cu principele Mich. Apafi I, spre mare bucuri'a principelui si a principesei, fisculu érase apucá Blasiulu suptu posesiunei.

In urma principés'a Anna Bornemisza, soci'a principelui Apafi I, cumpará dela famili'a lui Örvendi, prein midiulocirea plenipotentiarului acestei familii Stefanu Sarkantus alias Gyulai de Varad, castelulu Blasiului cu apertinentiei pentru amendóne sexele cu acelu dreptu cu carel posediuise acea familia, pentru patru iobagi posesionati si 6000 pietri de sare dela Desiogna. Datulu contractului e Fagarasiu 24 mart. 1664.

Acésta vendiare, ointari principele M. Apafi I, la post'a Dietei in Sieguisiora 20 nov. 1664, cu donatiune perpetua, adauguendu si portiunile lui Gabriel Haller dein Petrifaleu si Semcielu; in care posesiune sesi intruduse principés'a in 14 dec. totu acelu anu; ne inchidenduse totusi calea celoru ce aru avé dreptu de a pretinde asupr'a, pentru ca fetele lui S. Peci si anume Elisabeta, soci'a lui Petru Haller, protestasera in contr'a intruducerei principesei; ci mai pre urma ele selasara de procesu si de contradicere, precum si altii carisi formau ceva dreptu la acestu bunu, principés'a pre toti escontentandu, precum se páre, cu bani.

Asia principés'a Anna Bornemisza remase ne miscata in posesiunea Blasiului, pre care morindu o testá fiului seu unicu M. Apafi II, ér' principele M. Apafi I. o confirmá in 12 oct. 1684.

Blasiulu fù cea mai placuta locuentia Principelui M. Apafi II. Aicisi tienù elu la a. 1695 nunt'a cu Catarin'a Bethlen. Ér dupa ce, resemnandu Principatululu, se au mutatu cu locuenti'a la Viena, dupa moartea acestuia la a. 1713, Blasiulu inca trecù la fisculu imperatescu.

Ci in 21 Aug. 1738, Blasiulu cu totu dominiulu se dede Episcopatululu unitu dela Fagarasiu si Monasteriei de ritulu grecescu, ce se intemeiá aici, intru asemenea, si de atunci Blasiulu, stramutanduse scaunulu episcopescu dein Fagarasiu aicia, remase proprietatea Clerului unitu, residenti'a Episcopiloru Fagarasilui, si centrulu Diecesei grecesci-catolice in Transilvania.

P R I N C I P I A

de limba si scriptura.

XX.

B. Daco-romancesci.

Funtanele, de in carele dăm catalogulu urmatoriu, sunt de intote provinciile dacice de in coce de dunere: Transilvania, Valachia si Moldova, de Transilv intieleguendu si partea de amé-diadi a Ungariei, precum se va vedé. Noi nu le avuramu pre tote, unele neci nu le vediuramu, dein cate scimu ca esistu, ci si dein cele avute inca nuleam petrecutu pretote cu pen'a amana, pre unele neci nule amu inceputu, nu ca dora ne amu fi apucatu prea tardiu seau numai acum, ci ca ocuparile nostre de asta sorte incepute de la antai'a tenerétia fura intrerupte cu alte ocupari literarie la care ne tragea gustulu, au cu alte circumstari private. Ci noi insemnaramu si maisusu, cà nu vomu, nu potemu dá un elencu completu de tote cate aru meritá, si ca acést'a se tiene cu tota dreptatea de sfer'a altei activitati, de altu opu ce adi-mane voru trebui selu incépa literatorii romani inainte de tote, convinsi fiendu, cum ca pe lenga tota ingeniositatea sistemelor, o limba cum e cea romanesca, neci de romanulu nascutu-romanu nuse pote pertractá, intielege de plinu, de catu numai luminatu cu faci'a studieloru istorice - filologice.

Deintr'aste funtani, noi inse aleseram de bunu tempu pre cele, ce dupa cetirea cursoria de antaiu nise parura a avé un interesu mai mare pentru canoscerea limbei nostre, despartindule dupre provincii.

Deintre ale Transivaniei, ca cele mai antá-ic si mai vechi aleseram: *Cazania* de Brasiov, dein a. 1580, *Cartile lui Moisi*, dela Orastia, dein 1581, si oalta *Cazania*, de care, avendu numai in fragmente stricata si rosa dein vechime, numai atat'a scimu, ca santiparitu cu spe-sele unui *Forró Miklos*, asia dara in Transilvania, si pre tempulu candu reformatii se nevoiau a trage pre romani catra Calvinismu, precum tota cartea e plina de mustraru asupr'a datineloru basereceei catolice: tipariulu sémena cu al *Cazaniei* de la Brasiov, numai e mai mare si mai prostu, ci in catu pentru limba, cartea e un adeveratu tesauru. Noi le insemnamu cu literele unitiale: CB, CM, CF.

Cei ce aru dori a canosee mai de aproape pre cea de antaiu, caute in *Disertatiunea* fostulu *D. Vasiliu Popu* despre *Tipografii*, la p. 11-17. Despre adóua inse *D. Popu* se pare anu fi sciutu de catu numai dein audite, ér' despre a trela nemica.

D. Popu, la p. 17, despre a doua dice, cà se ar fi tiparitu *Facerea* si *Apocalipsulu*. *Catalogulu Bibliotecei* vechi *Metropolii* dela *Belgradu* nr. 16 are: Cinci carti a lui *Moisi*, romanesce. *Tiparitus'au* candu-va tote 5 carti, *Apocalipsulu* si altele in tipografia de la *Orestia* nu scimu, ci in exemplariulu ce avuramu amana, macar' completu, nu sunt de catu *Facerea* si *Esirea*, si in *Epilogu* anume se scrie, cà deocam data numai aceste carti s'au tiparitu ca opârگا, cu siesele *D. lui Geszti Ferencz*, „pana *D. dieu* va si alalte tipari si scote.“ Asia vedemu cà tutetrele aceste

carti se tiparira cu ajutoriulu a trei persoane stră-ine: cea dela *Brasiovu* cu alui *Luca Herschel* (Хр-жл) judele de acolo, — a doua cu alui *Geszti Ferencz* (Фрѣнци), si atreia cu alui *Forro Miklos*, precum si dupa aceea numai prein ajutoriulu strai-niloru se radică omica literatura romanesca baserecesca.

Dein *Cazani'a* inse de *Brasiovu* nu puturamu estrage totu, ci numai cele dein *Evangelii*; ci totu catu amu aflatu in *Biblia* dela *Orastia* si in *Cazania* cealalta.— Mai pucinu interesante nise parura cartile tiparite la *Belgradu*, precum *N. T.* de a. 1648, *Psaltirea* de 1651, *Catechismulu* calvinescu de 1657, *Cazania* de 1699 etc. macar' le avumu amana, cu tote cà si intr'insele se afla ici colea cate un margaritariu. O *Psaltire* in stichuri tiparita totu acolo, de care *D. Vas. Popu* nu sciù, o vediuramu o dinaóra la un amicu acum repausatu, ci n'amu mai potutu a avé. — De multu folosu inse ne au fostu, „*Sicriulu de aur*“ dein *Sasu - Siebesiu* 1683.

Monumentele dein *Moldova* si tier'a rom. ne au fostu pucine. Deintr'acelea intrebuentiaramu mai alesu, „*Liturgia*“ dein *Jasi* dela 1649, „*Psaltirea*“ de acolo dela 1683 de plinu, si „*Parimiarulu*“ totu de acolo si dein acel'asi anu; pre care le semnamu cu *L.*, *Ps.* si *Pr.*

De intre ale tieri rom. inse numai, „*Cazania*“ si „*Pravila mica*“ dein *Gavora* dela a. 1640-2, si „*Margaritulu*“ dela *Bucuresci* dein 1691, poturamu in parte a intrebuentia, carele semnamu cu *CG*, *Pm.* si *M.* *Bibli'a* dela *Bucuresci* erá mai mare de catu se opotemu curundu petrece, ér' *Pravila* dela *Tergoviste* dein 1652 o amu petrecutu ci fara de folosu.

La aceste adangemu si un *Mserisu* vechiu rom., care dupa formele vorbirei, si form'a tota dein afara se arata a fi dein cele de antaiu tempuri a literaturii rom., coeve cu *Cazani'a* dela *Brasiovu* si cea in fragmente, precum si cu *Biblia* dela *Orastia*; pre carele noi-lu semnamu cu *Ms.* *Descrierea* lui mai de aproape si un fragmentu de intr'insulu vedi in *Suplementu*. Alte *Msevechi* ce avemu amana numai pucinu folosu ne adusera.

Deintre aceste dein urma mai insemnamu aici dreptu curiositate pre unulu asemene numai in fragmente dein a. 7145 seau dela *Chr.* 1636, ce afara de alte multe cuprinde si „*Viscele* deslegate de *Mamer*“ ca celu dein susu, si un *Громовник*, tractatu astrologicu cu esplicare, dein care noi aici alaturamu un fragmentu numai pentru ortografi'a *Msulu*.

„ДЕ СЪ ВА АТМПАА А ЧИЛА БЕРБЕЧЛОР. АУЕ-
ИТО СЕМНО. ФНЕА МОАРТЕ А УН МАЇ ШЗ ПЗННЕ.
ШН МНАРЕ МОЛТЪ ВА ХН. ШН ФЕЧЮРНН МНУН МОРН-
ВОР. МОЛЦН. ШЕ АТЪРЪТАСЪВОР АНМЕНАЕ. ШН МОАР-
ТЕ ФЪВА ДЕ САЕНЕ. АКОЛО СОПТО СЕМНО. СПОНЕ.
ШЕ ОУН КАП МАРЕ РЪДИКАСЪКА. ШН АПОН МАРЕ ФЛА-
МЕТЕ ФНЕА. СПОНЕ РЪД. ЕРЪ ДЕ СЕ ВА КОПРЕМОРА
ПЪМЪНЪДА А ЧИЛА ШЛАУР. МАТЪ ФОАМЕТЪ СЪ А-
РАТЪ. ШН МОАРТЕ ДЕ САЕНЕ. ШН УЕ ДОМНО СЪ ВА
СИКОЛА АТЪН. АЧЕЛА ВА ПЕРН АТЪН АЪЗ КО БНКАН-
НІЕ. СПОНЕ РЪД. etc., si asia in totu *Msulu*, intre-
buentiandu pre o si n in locu de ѝ si e.

NOTITIA BIBLIOGRAFICA.

Manuscrisulu, de carele atinseramu in Principia Nr. XXI, e unulu dein acele pucine remanente literarie interesante, ce afara de interesulu filologicu, mai are si altulu mai intognia, interesulu ce pote se destepete singurulu monumentu de o literatura profana rom. dein secl. XVI, au XVII, dein care noi inse, celu pucinu in Transilvania nu mai aflamu neci macar o urma.

Momentulu acestui manuscrisu dein latinea filologica, lu-vomu sci pretini dein cele ce voru urma in Principia. Aici credemu inse ca vom face lectoriloru nostri o mica bucuria scotindu la lumina de intr'insulu un fragmentu de geografi'a Transilvaniei. Fragmentulu insulu nu e completu. Capetele I si II, dupa o nota in marginea de asupra nu s'au scrisu, er' capetulu capului V s'a pierdutu. Ci si atata catu cuprinde astadi, ne da un scurtu conspectu de geografi'a Transilvaniei, de in care adeveratu ca nu multe noue avemu de a inveti'a, ci multimirea nostra e, ca dein acestu monumentu precepemu, ca si pre atunci in seclii acei barbari se afla barbati romani cuprindienduse cu serierea, compunerea sea traducerea de carti nu totu numai beserecesci. Ci mai antain se vedemu fragmentulu, pre care noi cu pucina alegere lam descriu diplomatice, numai catu pre ou dein midiu-loculu cuventeloru lam scrisu cu %, si cuventele contrase la midiu-locu au la capetu le amu scrisu de plinu. Alta scimbare e, ca fragmentulu in Ms. etotu intru un'a scrisu dein capu pan' in capetu, si cele rarite, intr'insulu sunt scrise cu rosiulu, ce noi nu socotiamu de lipse a urma.

FRAGMENTU

de Geografi'a Transilvaniei dein Secl. XVI au inceputulu lui XVII.

Де цара ѿрѣдѣла ѿ ѿи де цинѣтѣла ен, кѣте сѣнт тот пре самѣ. (Учѣнѣтѣ)

ѿрѣдѣла нѣ лѣте царѣ фолрте марѣ. ши нѣман о парте че се зиче о лѣтѣри де цинѣт. карѣ лѣте дѣспре парта цѣрѣи оуниѣрѣи. Ачѣста мѣте прѣ цинѣтѣре аѣрѣиѣтѣ.

Атѣн цинѣт. Хѣнѣдѣ бѣнѣдѣ. Хинѣдѣора чѣтѣте карѣ сѣдѣ зѣнѣт де мѣнѣдѣ бѣдѣ. фѣчѣрѣдѣ лѣи жикмонѣт краю. кареле аѣ фолрт нѣкѣдѣт дѣн морѣма фѣтѣ де рѣмѣн. Дѣн ачѣст мѣнѣ. че мѣ зѣнѣ хѣнѣдѣ иѣнѣш бѣдѣ ел аѣ зѣнѣт хѣнѣдѣар. ши аѣ нѣкѣдѣт дѣнѣрѣнѣ Мѣтѣлѣш краю. ши аѣтрачѣст цинѣт мѣте дѣвѣ чѣтѣте ши ѿраш. карѣ мѣте сѣдѣ аѣтрѣн дѣл. аѣтрачѣста аѣ фолрт ши аѣ гѣргѣю дѣмѣлѣт ѣ вѣнѣкѣри.

Алѣдонѣле цинѣт. Гѣлѣ фѣевѣр. шѣлѣ пѣдѣ нѣмѣле гѣла пѣнѣтѣ нѣмѣле оуниѣнѣ кѣпѣтан оуниѣгѣресѣк. кѣрѣн аѣ фолрт зѣ кѣпѣтѣнѣ. кѣнѣдѣ аѣ вѣнѣт оуниѣрѣи дѣла сѣнѣтѣлѣ. ши аѣ вѣнѣт ачѣн аѣтрѣ арѣдѣл. ачѣста гѣла фѣевѣр. алѣа иѣлѣи. мѣнѣнѣнѣте ерѣ мѣре лѣк ши бѣгѣт ши ерѣ лѣк де епѣископѣе**) ши мѣлѣте вѣсѣрѣчѣн кѣ мѣлѣци

*) De aici se pare a se tiene inscriptiunea dea supra paginei: кап а ѿ ѣ кап нѣе сѣрѣе. кап ѣ. кѣм сѣ зиче атрѣа парте.

**) Se intielege cea latinesca.

преѣци ши ерѣ бѣгѣци. ши мѣлѣте одѣжѣи ши сѣдѣле. Аѣоло лѣте ѿ вѣсѣрѣесѣ ши оуни пѣри аѣналѣт кареле лѣдѣ зѣнѣт мѣнѣдѣ (Ms мѣнѣ) бѣдѣ. чеи зѣнѣ хѣнѣдѣ иѣнѣш. тот дѣ пѣтѣри чѣпанѣте кѣ мѣре кѣлѣтѣлѣлѣ. ши аѣ лѣдѣнѣтрѣ ѿ аѣфрѣмѣсѣлат кѣ нѣкоанѣ дѣ аѣр ши дѣ арѣнѣнѣт. ши мѣлѣте сѣдѣмпѣ ѿдѣжѣи дѣ лѣтѣрѣгѣи. ши кѣм сѣ каѣде вѣшнѣнѣте дѣ сѣвинѣцѣе. кѣ аѣр ши кѣ пѣтѣрѣ сѣдѣмпѣ ши мѣрѣгѣрѣтѣрѣю. мѣрѣкѣнѣ дѣ аѣфолрт кѣ рѣсѣлѣ аѣнѣлѣорѣ аѣфнѣс. Ачѣтѣтѣ тоатѣ сѣлѣсѣат. ши сѣлѣ аѣдѣкатѣ алѣтелѣ.

Аѣтрѣа вѣрмѣгѣе. че се сѣдѣне цинѣтѣла пѣрѣдѣн. карелеи нѣмѣле пре ѿрашѣла пѣрѣдѣн. акѣло сѣнѣт ѿкнѣе фолрте алѣсѣе. аѣроанѣ дѣ дѣнѣсѣ. кѣрѣ аѣ жѣсѣ ѿ аѣпѣ фолрте фѣрѣмоанѣ. карѣ сѣ кѣмѣз арѣнѣтѣш. шии зѣнѣ аѣпѣ полѣнѣтѣж. Аѣло лѣнѣгѣтѣрѣдѣ. сѣдѣ аѣ кѣоанѣтѣ аѣ фолрт оуни ѿрашѣ фолрте фѣрѣмоанѣ алѣ рѣманѣлѣорѣ. пре нѣмѣ сѣлѣ кѣмѣт. сѣлѣнѣнѣм. ши акѣм сѣ кѣнолѣмѣ полѣрта чѣтѣжѣиѣн. дѣсѣдѣра порѣцен сѣдѣ аѣ фолрт ѿ сѣлатѣ кѣрѣнѣтѣ. аѣкнѣ сѣкнѣе. ши аѣнѣ оуниѣгѣла дѣспре аѣдѣсѣ. аѣ фолрт фолрте ѿ чѣтѣте фѣрѣмоанѣ. ши дѣнѣ чѣтѣте аѣ фолрт ѣ пѣрѣтѣрѣле че сѣзѣнѣк пѣдѣри дѣ пѣтѣрѣ пре кѣлѣе (sic). ашѣдѣ фолрт мѣрѣжѣнѣдѣ аѣфѣрѣ дѣнѣ чѣтѣте. оуниѣлѣ мѣрѣе сѣпре кѣлѣж. ши дѣчѣнѣ мѣрѣе аѣжѣсѣ пѣнѣз лѣдѣж. мѣнѣ ѣ мѣре дѣ лѣк. ашѣдѣ фолрт дѣлатѣ кѣтѣ аѣ пѣтѣтѣ аѣла ѣ карѣз алѣтѣрѣтѣ. алѣдѣ мѣрѣлѣ (Ms мѣрѣлѣ) дѣ чѣнѣдѣ преѣте арѣлѣш. ***) пѣнѣз аѣтро чѣтѣте пѣсѣтѣе. дѣ акѣлѣтѣ мѣрѣ мѣрѣе аѣфѣрѣ преѣте аѣлѣ мѣрѣшѣдѣлѣнѣ. ши дѣчѣнѣ тотѣ мѣрѣе аѣсѣдѣ пре аѣпѣ пѣнѣз лѣ ѿшѣрѣхѣиѣнѣ мѣрѣшѣ. мѣнѣ ѣ мѣре дѣ лѣк. Ачѣтѣта тоатѣ рѣмѣнѣи лѣдѣ пѣрѣтѣнѣтѣ кѣ марѣ кѣлѣтѣлѣлѣ. аѣкѣ мѣлѣте чѣтѣжѣи пре мѣлѣте лѣкѣре сѣ гѣзѣкѣ аѣрѣдѣлѣ. лѣнѣгѣз бѣлѣгѣра дѣ. ши лѣнѣгѣз сѣсѣ шѣебѣш.

Аѣ лѣтѣрѣле цинѣт. алѣ колѣошѣлѣнѣ (sic). пре ачѣла ши кѣлѣжѣла сѣ кѣмѣз чѣтѣте. че ши акѣлѣтѣ сѣнѣт нѣнѣе ѿкнѣе дѣ сѣре фолрте алѣсѣе. ши аѣтрѣа чѣст цинѣт. нѣманѣ ка ѣ мѣре дѣ лѣк. мѣте ѿ чѣтѣте фолрте алѣсѣз че сѣ зиче кѣлѣжѣла. ши мѣнѣте сѣлѣ кѣмѣт нѣмѣцѣиѣе кѣлоуѣженѣсѣрѣг. аѣтрачѣстѣ чѣтѣте сѣлѣ нѣкѣдѣт мѣтѣлѣш краю. аѣ чѣтѣтѣлѣ чѣе вѣкѣе. аѣтро кѣсѣз мѣре вѣкѣе. карѣ мѣте лѣа полѣрта дѣспре аѣмѣлѣжѣнѣ. Тѣкѣма аѣнарѣнѣнѣтѣн (sic) мѣте.

Алѣ чѣнѣчѣла цинѣт. че сѣ кѣмѣз дѣвѣкѣан. Ачѣста мѣте чѣтѣтѣтѣ дѣлѣжѣлѣнѣ. ши мѣте ши акѣло ѿ ѿкнѣе дѣ сѣре фолрте вѣсѣтѣтѣ. аѣроанѣ дѣ сѣмѣш. ши дѣ акѣло аѣ мѣлѣ дѣ лѣк мѣте оуни бѣлѣванѣиѣш. карѣ аѣ фолрт фолрте парѣ аѣ арѣдѣлѣ. дѣла бѣлѣванѣиѣш. оуниѣар. че сѣ кѣмѣз сѣкѣвѣарѣш. дѣ кѣтѣрѣ рѣзѣрѣнѣтѣ мѣте чѣтѣте дѣ сѣкѣдѣнѣ. лѣнѣгѣз ачѣла аѣкѣ сѣнѣт ѿкнѣе фѣрѣмоанѣе.

Алѣ шѣсѣлѣе цинѣт сѣ кѣмѣз Кѣлопѣн. ачѣста ѣ дѣ мѣрѣнѣе дѣ арѣдѣлѣ ши дѣ алѣте пѣрѣци алѣ цѣрѣи. Кѣм аѣтѣнѣ. лѣ алѣ аѣ капѣтѣ) Кѣ

***) In margine: аѣпѣ полѣнѣтѣж.

†) In margine: сѣдѣне.

спре мїазь ноапте ши спре лпѣ. сзнт ачѣста цинѣтѣре. ꙗ ардѣл деспре цара оунгѣрѣскз партѣ. мѣ деспре рѣзрнт ши спре амїазьнї. деспре молдова ши деспре цара рѣмзнтѣскз. ман мѣлт нѣроѣ лѣкѣск. ꙗ трачѣстѣ царѣ.

ꙗ тзи мѣте спре молдова, ѡ четате че сѣ кїамз бїстрїца. ши ачѣста ѡ аѣ дѣт. нфїѣ, лѣло краю *) , фечорѣл лѣн албїрт краю. лѣн хѣнїдіанош гѣвернатѣл **) . манѣл вѣдѣ, кларелл аѣ фост гѣвернат **) пре цара оунгѣрѣскз. ши ел аѣ фост тѣтѣ лѣн Млїтїаш краю. ши мѣлтѣ нѣвзнѣз фѣчѣ кѣ ѡннлѣ ꙗпротнѣв Тѣрчнлор. ши кѣ ачѣста внтѣжїн мѣлтѣ сѣтѣ ши ытѣжн аѣ дѣрѣнт внтѣжнлор лѣн. дѣпѣ ачѣл аѣ кѣмпѣрат днн рѣѣа сѣлїлор днн ардѣл цинѣтѣл. кѣ ѡ сѣмз дѣ банн.

ꙗ трачѣстѣ партѣ ши ꙗ трачѣст цинѣт. мѣте ѡ четате фрѣмолскз токма лѣнѣз мѣнтѣ че сѣ кѣмз пре кѣрѣл лїпн бїстрїцѣ. днн сѣе дѣ четате ꙗ мїлѣ дѣ лок. мѣте балл рѣднї чѣ вѣкѣ. оундѣ аѣ лѣкрат ман дѣ мѣлт. кѣтѣ мѣ дѣ мѣшѣрн. карїн аѣ фост ла ачѣлѣ вѣн. лѣкрѣл кѣ мѣрѣ хѣск. дїкмѣ ꙗкѣ лѣкѣрѣж. че нѣ кѣ аѣтѣа сѣмз дѣ ѡламенн ши нѣ лшѣ хѣскз.

дѣпѣ ачѣста сѣкѣн аѣ фост ѡламенн. ***) слѣбозї ши нѣмншн. ши апрѣлпѣ дѣ ылл че аѣ (веннт ꙗ) дѣлѣ скнптїл. ши ачѣштѣ аѣ фост ман вѣтрѣнн ши слѣбозн нѣл дѣт ннмѣрѣн ннмнк ꙗꙗ) ннчн аѣ слѣжнт. ꙗꙗ дѣ сѣл ꙗꙗмплат дѣ аѣ веннт ннкарн вѣрѣжмашн лѣлпра цѣрїѣн. ен апѣнчн сѣл сѣлѣлат дѣпѣ порѣнкѣ краюлѣн. ꙗнннптл вѣрѣжмашнлор сѣн. Ши кѣнд сѣл кѣрѣнат крѣл. мѣ ен аѣ дѣт дѣ ѡм кѣтѣ оун вѣл грѣс. ши ѡламенн дѣ ѡлстѣ аѣ фост. ши пѣмзнтѣл сѣкѣнлор. мѣте ꙗпѣрцнт. дннтѣрншїн еї ꙗ ардѣл кан вѣнн. ши дѣ прѣвѣз дѣ ѡлстѣ. ши кан дѣ хѣмѣрѣ ши вѣн мѣлцн ши грѣшн.

ꙗꙗ дѣ сѣн ꙗꙗꙗ) ши дѣ знѣнтѣ лор. Кѣм аѣ зїднт ытѣжнлѣ ꙗцѣра ардѣлѣлѣн. кѣм сѣ кадѣ сѣ се шїѣ. Сїѣн. карѣ мѣте мѣре четате ꙗтрѣл ачѣстѣ царѣ. ши сѣшѣвѣш. Кларѣжѣмѣѣрѣ (sic). че сѣ знѣ кларѣл. ши бїстрїца. мѣпѣш (sic), мѣдїш. сѣгїшвар, сїгїшар. Кѣрона, вѣашѣв. сѣлѣлорш, ѡрѣжїл. ачѣстѣ четѣжн ши ѡрѣашѣ (шнсѣтѣ стѣрсн ın Ms). лѣл ꙗчѣлꙗт ꙗꙗꙗ алл зїдн. шї аллѣ мѣлтѣ. мѣр пѣнтѣрѣл мѣлтѣ ѡшї ши рѣзѣѣлѣ. нѣ ман ѡрѣаш ши сѣтѣ сѣ цнн. кѣрѣлѣ сѣнт ꙗпѣрцнтѣ пре сѣкѣнѣ ка сѣ сѣ шїѣ дѣчннѣ лѣлѣлтѣ.

*) Ардѣлѣл нѣ сѣ вѣ (дѣ **) мѣрѣ.

*) In marg. Тїнѣр владїїлав краю.

**) Vedi Nr. VIII, p. 36, col. 2, lin. 6 sqq.

***) In marg. Дѣ сѣкѣн.

†) Lipsesce in Ms.

††) In marg. нннн дѣждѣ.

†††) In marg. Дѣ сѣн.

*) Aici se pare a se tiené inscriptiunea de asupra paginei: кѣп ѣ. дѣ ардѣл. кѣт аѣ фост дѣ мѣрѣ ши кѣт (аѣ) фост дѣ фѣрѣчнт.

**) Silab'a dѣ lipsesce in Ms.

Кѣ нѣман дѣ оундѣн зїк. балл хѣнѣоѣ ***). пѣнѣ ла вѣан днн сѣе дѣ вѣашѣв. дѣѣїл сѣнт мѣ дѣ мїлѣ дѣ лок дѣ лѣнг. мѣ дѣ лѣрг ка ѣ. чї лїтѣ лок дѣлѣрѣс. пѣнтѣрѣл ачѣл лїтѣ ши пѣмзнтѣ рѣдннк. ши кѣ поамѣ дѣлчн. ши ꙗпрѣжѣр лїтѣ ка ѡ кѣрѣнѣ фрѣмолскз. шн пннтѣрѣ ачѣстѣ дѣлѣрѣ мѣлтѣ сѣнт сѣтѣ дѣѣе ши фрѣмолѣ. ши ѡламенн лѣкѣрѣторн кѣ пѣлѣлѣ ши кѣ сѣпа. ши лїсѣ гѣтѣшѣе грѣл ши сѣкарѣ ши мѣлѣѣ. Кѣ м дѣтѣр фї тот пѣчѣ дѣ пѣтл фї ꙗꙗмзтѣтѣ тот полнцн ***) кѣчн кѣ днн дѣлѣрѣ ши днн вѣлчѣлѣ. сѣпѣ нѣїпѣл шнл спѣлз ши сѣ дѣлѣмѣ аѣр фолѣртѣ сѣлмп ши вѣн. Оунїн лѣкрѣ ла арннтѣ вїѣ. аѣр дїрннт. арѣмѣ. пѣлѣмѣ. хѣр. ѡцѣл. ши пре алѣкѣрѣ сѣнт ѡрѣашѣ дѣ вѣн. пре (кѣм-.).

Dein luarea aminte la unele au smintele, precum колошѣлѣн in locu de колошѣлѣн, si ęrasi, unde se scrie la Turda: пѣлѣрї дѣ пїатѣꙗ in locu de пѣлѣрї adeca drumuri, — au la numirile: цинѣтѣл дѣѣкѣнн si калѣтан, — apāre numai decatu ca scrietoriulu n'au fostu computoriulu insusi, ęr' compuitoriulu au tradusu acestu fragmentu, au tota cartea, de pre originalu ungure scu, inse asiā, catu romanulu se cunosce in mai multe locuri.

Tempulu compunerei se determineza prein datulu anului 1556, inainte de care nu se au potutu scrie, si capetulu seclului XVII, pre candu Transilvania nu mai ęrā supu principii acatholici. Ci acesta determinare ęprea pre largu. Mai de aproape se ar potē determinā numai prein ęre un datu mai de aproape, inse care afara de doue ce pucinu aajuta, ne lipsescu. Celu mai vechiu ędein a. 1679. celalaltu numai atat'a se determina, ca ęreo cȃteva foi dein Msu seau scrisu dupa legatur'a adoua si dupa unire. Ci Mscrisulu intregu ęde mai multe manuri, si macar' ca astadi ę in buna stare, ci legatur'a lui de acumefacuta dupa ce o mare parte dein Mscrisu seau pierdutu.

Elu precum se afla astadi, eadunatu dein mai multe fragmente romanesci, mai multe, si serbesci, unulu; deintre care inse doue mai mari si mai vechi.

Fragmentulu antaiu scrisu pe chartia luciita, ca in cartile orientali, ę de ęmana prea elegante, si precum se pote precepe dupa form'a dein afara, celu mai vechiu. La al doilea fragmentu pe un spaciu desiertu scrisu un popa Petru feciorulu lui Sierb Stoitia, cȃ elu ar fi scrisu acesta carte, la a. 1679, ci scriptur'alu arata de mintiune, fiendu singura cea mai rea si mai noua deintre tote cate ocuru in Ms.

Asia nu remane alt'a de catu numai dupre limba a judecȃ despre vechimea acestoru fragmente, care inse ętotu aceca cu a cartiloru dela 1580 pana catra 1640, ci nendoitu mai aproape de celu de antaiu de catu de al doile terminu.

Cuprinsulu amenduroru fragmenteloru, afara de fragmentulu geograficu dein partea mai vechia a Mscrisulu, si inceputulu unui vocabulariu de cuvinte straine, ę cu totulu beserecescu: канѣнѣ, сѣлѣжѣе, ęртѣчїнн ла ѡламенн морїцн, повѣшн, ętc. Mai de insemnату sunt: вѣдѣѣлѣ мѣнчнлѣлор, жнчїл ши вѣдѣрїлѣ сѣф. вѣїїлїѣ, бї вннѣ аллн сѣхѣнчї ꙗꙗꙗꙗт дѣлѣлѣгѣтѣ дѣ мѣмѣр, si о колннѣз.

***) Adeca: Banfi - Hunyad.

****) Adeca: кѣл аѣр.